

Nâng cao chất lượng giáo dục thanh niên

THEO TƯ TƯỞNG VÀ TẤM GƯƠNG ĐẠO ĐỨC HỒ CHÍ MINH

TS. NGUYỄN DUY HẠNH *

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục thanh niên

"Một năm khởi đầu từ mùa xuân. Một đời khởi đầu từ tuổi trẻ. Tuổi trẻ là mùa xuân của xã hội"⁽¹⁾. Đó là một chân lý. Cho nên từ khi bước chân vào hoạt động cách mạng cho đến lúc già từ cuộc đời, Hồ Chí Minh luôn quan tâm đến thế hệ trẻ, đặt niềm tin vào thế hệ trẻ. Người không chỉ đánh giá cao vai trò của thế hệ trẻ, coi họ là rường cột, là tiền đề phát triển của dân tộc; mà còn chỉ ra những hạn chế của thế hệ trẻ và thường xuyên nhắc nhở Đảng phải chú trọng quan tâm đến giáo dục, bồi dưỡng thế hệ trẻ trước khi

đưa họ vào hoạt động cách mạng. Ngay từ khi bắt đầu thực hiện nhiệm vụ xây dựng lực lượng cách mạng cho sự nghiệp giải phóng dân tộc, Hồ Chí Minh sớm nhận thức vấn đề thanh niên, giáo dục, thức tỉnh thanh niên, Người khẳng định: "Hỡi Đông Dương đáng thương hại! Người sẽ chết mất, nếu đám thanh niên già cỗi của người không sớm hồi sinh"⁽²⁾. Người coi thanh niên là người chủ tương lai của đất nước, nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh, một phần lớn là do các thanh niên.

Trước khi đi xa, trong di chúc, Hồ Chí Minh dặn lại Đảng ta: "Đoàn viên thanh niên nói chung là tốt, mọi việc đều hăng hái xung

phong không ngại khó khăn, có chí tiến thủ. Đảng cần phải chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho họ, đào tạo họ thành những người kế thừa, xây dựng xã hội chủ nghĩa vừa "hồng" vừa "chuyên"⁽³⁾.

Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và cần thiết".

Với tầm nhìn xa trông rộng, Hồ Chí Minh nhiều lần khẳng định muốn xây dựng CNXH, trước hết phải có những con người XHCN; muốn làm tròn trọng trách người chủ tương lai của đất nước, thanh niên phải được giáo dục, bồi dưỡng một cách thường xuyên và toàn diện. *Theo người những nội dung cơ bản trong giáo dục thanh niên là:*

* Tạp chí Giáo dục lý luận.

1 - Hồ Chí Minh: Toàn tập, NXB. CTQG, H. 2002, T. 4, tr. 167.

2 - Sđd, T. 2, tr. 133.

3 - Sđd, T. 12, tr. 510.

Một là, giáo dục bồi dưỡng thanh niên một cách toàn diện, vừa "hồng" vừa "chuyên". Hồ Chí Minh yêu cầu trong giáo dục thanh niên phải chú trọng đủ các mặt: "đức, trí, thể, mỹ... Người cho rằng đạo đức và tài năng là cả hai nội dung không thể thiếu được trong nhiệm vụ giáo dục, bồi dưỡng thanh niên.

Hai là, việc giáo dục thanh niên được Hồ Chí Minh chú trọng hơn cả về đạo đức cách mạng, Người luôn đặt "hồng" trước "chuyên", "đức" trước "tài". Người cho rằng đạo đức cách mạng là cái gốc, cái nền tảng của cách mạng. Giáo dục đạo đức cách mạng cho thanh niên là nhằm làm cho họ trở thành những người cách mạng chân chính, với những phẩm chất: trung với nước, hiếu với dân, yêu thương con người, cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư, phải thể hiện vai trò xung kích, đi đầu trong mọi hoạt động: "đâu cần thanh niên có, đâu khó thanh niên làm"⁽⁴⁾.

Ba là, giáo dục thanh niên cần phải chú trọng:

gắn giáo dục với lao động sản xuất, lý luận phải gắn với thực tiễn, học phải đi đôi với hành "giáo dục phải phục vụ đường lối của Đảng và Chính phủ, gắn liền với sản xuất và đời sống của nhân dân, phải học đi đôi với hành, lý luận phải liên hệ với thực tế. Trong việc giáo dục và học tập, phải chú trọng đủ các mặt: đạo đức cách mạng, giác ngộ xã hội chủ nghĩa, văn hóa, kỹ thuật lao động và sản xuất"⁽⁵⁾.

Một số phương pháp cơ bản trong giáo dục thanh niên theo Hồ Chí Minh là:

Thứ nhất, giáo dục thanh niên phải phối hợp tốt giữa nhà trường, gia đình và xã hội, Hồ Chí Minh khẳng định "giáo dục các em là việc chung của gia đình, trường học và xã hội. Bố mẹ, thầy giáo và người lớn phải cùng nhau phụ trách; trước hết là phải gương mẫu cho các em trước mọi việc"⁽⁶⁾.

Thứ hai, giáo dục phải gắn liền với xã hội, học đi đôi với hành. Việc giáo dục thanh niên phải

thường xuyên thông qua hoạt động thực tiễn, thông qua tổ chức và lao động "giáo dục thanh niên không thể tách rời mà phải liên hệ chặt chẽ với những cuộc đấu tranh xã hội"⁽⁷⁾.

Thứ ba, giáo dục thanh niên phải chú trọng đến việc nêu gương "người tốt, việc tốt", Hồ Chí Minh cho rằng: Một tấm gương sáng còn có giá trị hơn 100 lần bài diễn văn tuyên truyền.

Thứ tư, thực hiện dân chủ, bình đẳng trong giáo dục thanh niên. Hồ Chí Minh dạy: "trong trường; cần có dân chủ. Đối với mọi vấn đề, thầy và trò, cùng nhau thảo luận, ai có ý kiến gì đều thật thà phát biểu. Điều gì chưa thông suốt thì hỏi, bàn cho thông suốt. Dân chủ nhưng trò phải kính thầy, thầy phải quý trò, chứ không phải là "cá đối bằng đầu"...

Trường học, gia đình và đoàn thể thanh niên phải liên hệ chặt chẽ trong việc giáo dục thanh niên"⁽⁸⁾.

Thứ năm, việc giáo dục thanh niên phải tăng cường kết hợp giữa giáo dục và tự giáo dục; phát huy tinh thần tự học, ham

4 - Sdd, T. 10, tr. 313.

5 - Sdd, tr. 190.

6 - Sdd, T. 8, tr. 74.

7 - Sdd, T. 7, tr. 455.

8 - Sdd, T. 7, tr. 456.

học quyết tâm học tập của thanh niên, Bác nói "thanh niên cần phải có chí tự động, tự cường, tự lập".

Phải có khí khái ham làm việc, chứ không ham địa vị phải có quyết tâm, đã làm việc gì thì làm cho đến nơi đến chốn, làm cho kỳ được.

Phải có lòng ham tiến bộ, ham học hỏi, học luôn, học mãi. Học văn hóa, học chính trị, học nghề nghiệp"⁽⁹⁾. Và Người khẳng định "thanh niên muốn làm người chủ tương lai cho xứng đáng thì ngay hiện tại phải ra làm việc để chuẩn bị cái tương lai đó"⁽¹⁰⁾.

2. Nâng cao chất lượng giáo dục thanh niên theo tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh.

Bốn mươi năm qua thực hiện những tư tưởng của Hồ Chí Minh về thanh niên và giáo dục thanh niên, chúng ta đã đào tạo ra lớp thanh niên trưởng thành về nhiều mặt có những đóng góp to lớn cho sự nghiệp cách mạng giải phóng dân

tộc, xây dựng và bảo vệ tổ quốc. Những kết quả quan trọng đạt được trong sự nghiệp đổi mới đất nước dưới sự lãnh đạo của Đảng hơn 20 năm qua có phần đóng góp của thế hệ trẻ mang tên Hồ Chí Minh.

Hiện nay, công cuộc đổi mới đất nước đang đi vào chiều sâu, bên cạnh những thời cơ mới là những thách thức của cơ chế thị trường, cám dỗ của những giao lưu hội nhập mà thanh niên cần được giáo dục rèn luyện để cho họ giữ vững lập trường tư tưởng, kiên trì phấn đấu theo lý tưởng XHCN mà Đảng và Bác đã lựa chọn, cả dân tộc đã đấu tranh và xây dựng bảo vệ trong mấy chục năm qua.

Nhận thức rõ tầm quan trọng của vấn đề thanh niên và giáo dục thanh niên hiện nay, Hội nghị lần thứ bảy Ban chấp hành Trung ương khóa X "về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác thanh niên thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa" đã khẳng định: "thanh niên là rường cột của

nước nhà, chủ nhân tương lai của đất nước, là lực lượng xung kích trong xây dựng và bảo vệ tổ quốc, một trong những nhân tố quyết định sự thành bại của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, hội nhập quốc tế và xây dựng chủ nghĩa xã hội. Thanh niên được đặt ở vị trí trung tâm trong chiến lược bồi dưỡng, phát huy nhân tố và "nguồn lực con người. Chăm lo, phát triển thanh niên vừa là mục tiêu, vừa là động lực bảo đảm cho sự ổn định và phát triển vững bền của đất nước"⁽¹¹⁾.

Đồng thời Nghị quyết cũng nhấn mạnh để thanh niên thực hiện được vai trò và sứ mệnh của mình, cần phải "chăm lo, bồi dưỡng, giáo dục thanh niên thành lớp người "vừa hồng vừa chuyên" theo tư tưởng Hồ Chí Minh"⁽¹²⁾ và sự nỗ lực học tập, rèn luyện và phấn đấu không ngừng của thanh niên theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh là yếu tố quan trọng để xây

9 - Sdd, T. 5, tr. 375.

10 - Sdd, tr. 185.

11 - DCSVN: Văn kiện Hội nghị lần thứ 7 Ban chấp hành Trung ương khóa X, NXB. CTQG, H. 2008, tr. 41-42.

12 - Sdd.

dựng thế hệ thanh niên thời kỳ mới⁽¹³⁾.

Như vậy, nâng cao chất lượng giáo dục thanh niên theo tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh là một giải pháp quan trọng, cơ bản và lâu dài. Để thực hiện chúng ta cần phải thực hiện tốt các vấn đề sau:

Một là, cần đổi mới chương trình giáo dục thanh niên phù hợp với từng cấp học, ngành học và đáp ứng được yêu cầu của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. Tập trung vào việc rà soát lại và đổi mới chương trình, nội dung sách giáo khoa và các tài liệu giảng dạy và học tập dành cho lứa tuổi thanh niên theo hướng hiện đại, thiết thực và hữu ích. Bảo đảm cho chương trình giáo dục thanh niên vừa mang tính chất chung của thế giới và thời đại và vừa mang tính đặc thù của đất nước, văn hóa truyền thống dân tộc.

Hai là, nội dung giáo dục thanh niên phải toàn diện trên tất cả các mặt:

- Đẩy mạnh và nâng cao chất lượng giáo dục lý

tưởng cách mạng cho thanh niên:

Việc giáo dục lý tưởng cách mạng cho thanh niên hiện nay cần kết hợp những giá trị tinh thần cao đẹp của dân tộc với tinh hoa văn hóa nhân loại. Gắn việc giáo dục lý tưởng với các cuộc vận động thanh niên tham gia học tập quán triệt đường lối của Đảng, chính sách và pháp luật của Nhà nước, các môn khoa học cơ bản Mác-Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh. Coi trọng giáo dục thanh niên trong hoạt động thực tiễn và các phong trào thi đua yêu nước.

Để từ đó, xác lập định hướng chính trị cho thế hệ trẻ, làm cho họ kiên trì phấn đấu theo lý tưởng XHCN mà Đảng và Bác đã lựa chọn, thực hiện điều ham muốn tốt bậc của Bác Hồ là: xây dựng một nước Việt Nam hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh và góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng thế giới.

- Tăng cường giáo dục đạo đức cách mạng cho thanh niên. Đẩy mạnh cuộc vận động học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh làm cho

các tầng lớp thanh niên thấm nhuần những chỉ dẫn của Người về cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư; về lòng yêu tổ quốc, yêu CNXH, yêu thương con người; về tính trung thực, lòng dũng cảm; về ý thức phấn đấu vươn lên; về đức tính khiêm tốn; lối sống giản dị.

Từ đó làm cho thanh niên có quan niệm, nhận thức đúng về giá trị đạo đức mới, thấy được sự cần thiết phải phấn đấu, tu dưỡng và rèn luyện đạo đức cách mạng, hình thành ở thanh niên những hành vi, cách ứng xử của người có đạo đức, có lối sống trong sạch, lành mạnh, giản dị, khiêm tốn, có đức tính cần cù, sáng tạo, dám nghĩ, dám làm, biết đặt lợi ích của xã hội, của tập thể lên trên lợi ích cá nhân; có thái độ tích cực với cuộc sống, không buông thả, chạy theo tiền tài, danh lợi và dục vọng thấp hèn. Hướng suy nghĩ và hoạt động vào mục tiêu: dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh.

- Đổi mới toàn diện giáo dục và đào tạo, tạo cơ hội cho mọi thanh niên được học tập, không ngừng nâng

cao trình độ, có tri thức và kỹ năng, vươn lên ngang tầm với các nước tiên tiến.

+ Đổi mới cơ cấu tổ chức, cơ chế quản lý, nội dung, phương pháp dạy và học; xây dựng một số cơ sở giáo dục - đào tạo đạt trình độ chuẩn quốc tế; khuyến khích thành lập các cơ sở đào tạo nước ngoài tại Việt Nam đối với một số ngành, lĩnh vực cần thiết đáp ứng sự nghiệp phát triển đất nước. Xác định rõ mục tiêu từng cấp học, bảo đảm giáo dục toàn diện về đức - trí - thể - mỹ cho thanh niên.

+ Nâng cao chất lượng giáo dục kiến thức văn hóa, kỹ thuật, nghề nghiệp; đồng thời tăng cường sự kết hợp chặt chẽ giữa giáo dục văn hóa phổ thông với đào tạo kỹ thuật, nghề nghiệp và đẩy mạnh giáo dục hướng nghiệp cho thanh niên.

+ Đẩy mạnh xã hội hóa giáo dục và đào tạo; sửa đổi chế độ học phí; thực hiện miễn, giảm học phí và sinh viên vay vốn...

+ Ưu tiên đầu tư phát triển giáo dục và đào tạo đối với vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc thiểu số.

+ Tăng cường hợp tác quốc tế về giáo dục.

+ Tích cực tuyên truyền

và khơi dậy trong thanh niên tinh thần và thái độ học tập theo lời Bác Hồ dạy: ở nơi nào cũng phải học, làm việc gì cũng phải học, học tập nghiêm túc và cầu thị.

- Đẩy mạnh giáo dục sức khỏe và thể chất phù hợp với yêu cầu giáo dục toàn diện cho thanh niên.

Để học tập và giáo dục tốt, mỗi người cần phải có sức khỏe. Tiến hành giáo dục sức khỏe, thể chất cho thanh niên có chất lượng và hiệu quả. Chính là làm tăng chất lượng nguồn nhân lực đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp CNH, HĐH Đảng ta xác định "đầu tư, đổi mới nội dung giáo dục thể chất trong nhà trường. Đẩy mạnh xã hội hóa các phong trào thể dục, thể thao quần chúng, huy động và tạo điều kiện để thanh niên luyện tập thể dục, thể thao, rèn luyện sức khỏe".

Ba là, quán triệt vận dụng các phương pháp giáo dục thanh niên theo tư tưởng Hồ Chí Minh.

Để nâng cao chất lượng giáo dục thanh niên hiện nay, cần quán triệt một cách đầy đủ và sáng tạo các phương pháp giáo dục thanh niên theo tư tưởng Hồ Chí Minh. Đó là:

- Tăng cường kết hợp

giáo dục văn hóa với lao động sản xuất và nghiên cứu khoa học, đầu tư trang thiết bị hiện đại vào trong quá trình giảng dạy.

- Xây dựng mối quan hệ chặt chẽ giữa nhà trường, gia đình và xã hội trong việc giáo dục thanh niên.

- Đổi mới phương pháp giáo dục thanh niên đáp ứng yêu cầu và nhiệm vụ mới. Trong đó chú trọng đến đổi mới nội dung, phương pháp học tập, khắc phục lối truyền thụ một chiều, khơi gợi tinh thần chủ động rèn luyện nếp tư duy sáng tạo của thanh niên; khơi dậy lòng tin, tinh thần tự học, tự vươn lên của thanh niên.

Tóm lại, trong bối cảnh hiện nay, những lời chỉ dẫn và những kinh nghiệm của Hồ Chí Minh về giáo dục thanh niên. Đặc biệt là tấm gương đạo đức sáng ngời của Người đã trở thành "Kim chỉ nam" để nâng cao chất lượng giáo dục thanh niên để họ trở thành người kế tục sự nghiệp của cha, anh; xứng đáng là chủ nhân tương lai của đất nước, đảng góp phần đưa nước ta "sánh vai cùng các cường quốc năm châu" trong công cuộc đổi mới đất nước dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam. □